

מאת: לוקאש גאזור

להסתכל לאלימות בעיניים

פרזנטציה פולנית מוצלחת במוזיאון בחיפה

בתערוכות במוזיאון חיפה לאמנות, שמוצגות במסגרת שנת פולין בישראל, המעניין ביותר נמצא... בחדר ריק. זוהי מחאה סימבולית של האמן הפולני ארתור ז'מייבסקי.

ז'מייבסקי, אחד הנציגים הבולטים ביותר של אמנות ביקורתית בפולין, החליט למחות נגד מבצע צה"ל בעזה. בתחילה הוא היה אמור להציג את הגירסה החדשה של העבודה "הם", שיכולנו לראות כבר ב"דוקומנטה" בקאסל (גרמניה). בעבודה זו, הוזמנו לסטודיו שלו נציגים של ארבע קבוצות מייצגות בחברה הפולנית: נוער לאומני, מאזינות של רדיו מאריה הקתולית, נוער שמאלני וחברים באגודה יהודית. כל אחת מהקבוצות התבקשה להביע את דעותיה באמצעות תמונה. קבוצה אחת ציירה חרב פולנית עתיקה עם רצועה בלבן-אדום, קבוצה שנייה – כנסייה, קבוצה שלישית כתבה את המילה "חירות" והקבוצה האחרונה כתבה את המילה "פולין" בעברית. לאחר מכן כל הקבוצות הופגשו בסטודיו של האמן, כדי לדבר על המצב בפולין ועל דעותיהם. לכל קבוצה ניתנה האפשרות ליצור שינוי בתמונה שנוצרה ע"י קבוצה אחרת. הם התחילו בהיסוס. השמאלנים חתכו את הדלת של הכנסייה, וכולם הסכימו שכך אפילו טוב יותר, שזוהי מטפורה של פתיחות הקתולים לעולם. אך העלילה מקבלת תאוצה. הלאומנים מסתירים את המילה "חירות" עם המילים "אלוהים, כבוד, מולדת". השמאלנים לא נשארים חייבים – הם עוטפים את החרב בצבעי הקשת, סמלם של החוגים ההומוסקסואליים. במקום שיחה רגועה, סובלנות והבנה הדדית, מתחילה מלחמת סמלים. נוספות כתוביות וסימנים חדשים, צלבים נוצריים וצלבי קרס. האווירה נעשית מחניקה. משתתפי הפרויקט של ז'מייבסקי גוזרים את העבודות שלהם, מציתים אותן ומשליכים אותן דרך החלון. בסוף האמן מעיף את כולם ומכבה את השריפה. בסיום הדיאלוג הפולני, נותרים רק גלי-אפר. תמי כץ, האוצרת של התערוכה "היסטוריה של אלימות", רצתה שהאמן יערוך פרויקט דומה עם נוער פולני וישראלי, אך לאחר המבצע בעזה ז'מייבסקי החליט למחות. במקום "הם" הוא העדיף להציג סרט שמתעד את ההפגנות נגד המלחמה הישראלית-פלשתינאית, לכך האוצרת לא הסכימה, מכיוון שלדעתה לסרט לא היה ערך אמנותי אלא תיעודי בלבד. כך נשאר רק אולם ריק, מעין שיר-מחאה, ג'יסטה בעלת משמעות...

הפרזנטציה במוזיאון חיפה לאמנות היא לא תערוכה אחת, אלא מקבץ של תערוכות. כל העבודות ממוקמות אי-שם בין "היסטוריה של אלימות", "אסתטיקה של אלימות" ו"משחקי כוח", בהתאם לנושאים של התערוכות. בדרך כלל הן חורגות מגבולות של מקומיות, מובילות את הסיפור לכיוונים שונים, נוגעות בנושאים קשים וכואבים. האמנים הפולנים, שהוזמנו ע"י המפיק הראשי של שנת פולין בישראל – מכון אדם מיצקייביץ' והאוצרים של הפרויקט, נראים פה מעולה.

במוזיאון חיפה לאמנות לא חסרים גם דגשים מקראקוב. ניתן לראות פה וידאו של נורמן לטו ויאנק סימון. כל אחד מהם התבונן באלימות בדרך אחרת. הראשון סוגר במרחב של המסך בית מחורר לאחר הפלישה הרוסית לגרוזיה. הבניין המתפורר מספר על המלחמה שלא מתנהלת בחזית, אלא חודרת כמו טריז לחיי היומיום של אנשים. יאנק סימון הציג את הסרט "עזיבה" שבו מגדלי הכנסייה סט. מריה בקראקוב עפים לאוויר. זהו סיפור על פרידה מהמסורת ומחשיבה היסטורית. גם זו מלחמה, אבל אחרת.

לעומת זאת הציור מאכזב קצת, לאו דווקא הפולני. לצערי, עבודותיו של ביסקי, שהוא כל כך אופנתי ונמכר היטב, ועבודותיו של צייר סרבי צעיר, ביליאן דורדביץ', לא מוסיפות לתערוכה דבר. הן לא מעוררות רגשות, לא מלהיבות בטכניקה שלהן, לא מעוררות מחשבה. קשה לי למצוא הצדקה לנוכחותן בתערוכה זו.